

HÁZASSÁGI PEREK 1984—1985-BEN

DR. VAVRÓ ISTVÁN

A család társadalmi szerepének az utóbbi időben tapasztalható felértékelődésével értelemszerűen megnőtt az érdeklődés a házasságok negatív jelenségei iránt is. Így egyre többször foglalkozik a napi sajtó, a tömegtájékoztatás és a szakirodalom a házassági konfliktusok leginkább szembe-tűnő végeredményével, a házassági bontóperekkel. Ezt az érdeklődést mindenképpen indokoltnak kell tekintenünk, ha a család társadalmi beilleszkedésben betöltött szerepére gondolunk. Az érdeklődést táplálja még a felbomlott házasságokból származó gyermekek sorsa iránt érzett társadalmi felelősség is.

A házassági bontóperek adatait 1984. január 1-t megelőzően a bírósági ügyszakban kézi rendszerben dolgozták fel. Ez érthető módon korlátozta a kombinatív feldolgozás lehetőségeit, s így nem, vagy csak igen nehezen és szűk körben lehetett választ adni a házassági perek a közvéleményt és a szakirodalmat egyaránt foglalkoztató kérdéseire. Az államigazgatási információrendszer korszerűsítésének keretében kialakításra került az az új, egységes adatgyűjtési rendszer, mely számítástechnikai eszközök alkalmazásával egységes rendszerbe foglalja a népességstatisztika, az anyakönyvi nyilvántartás, a népességnylvántartás és a bírósági statisztika információrendszerét. Ez módot ad olyan problémák részletes elemzésére is, melyekre eddig nem volt mód, s így választ kaphatunk a házassági bontóperek jogi vonatkozásait illetően a legfontosabbnak tekintett kérdésekre is.

A felbontott házasságok viszonylag magas száma, a megkötött, illetőleg a fennálló házasságokhoz viszonyított magas aránya közismert. Lényegesen kevésbé ismert azonban az a körülmény, hogy a bíróság előtt indult és befejezett házassági perek száma sokkal magasabb, mint azoké, amelyeket ítélettel fejeznek be. A megindult és az ítélettel befejezett házassági perek száma közötti különbség igen jelentős, és valamelyest fokozódik is.

1. A házassági perek száma

Число брачных процессов

Number of matrimonial cases

Év	Indult ügyek	Befejezett	Az ebből ítélettel száma	befejezettek aránya (százalékban)
1980	43 969	44 643	28 065	62,9
1981	48 914	49 852	27 815	55,8
1982	49 563	48 997	28 315	57,8
1983	51 651	50 477	29 751	58,9
1984	52 995	51 337	27 987	54,5
1985	52 836	51 762	28 584	55,2

Az ítélettel befejezett ügyek és a megindult ügyek száma közötti jelentős eltérés oka nem ismert, magyarázatára azonban többféle feltételezés született. Ezek egyikének lényege abban foglalható össze, hogy a házasfelek válási szándékukat meggondolják és — nem utolsósorban a házasság felbontása utáni anyagi helyzet mérlegelése alapján — inkább az életközösség további folytatása mellett döntenek. A második, az előzőt egyébként nem kizáró feltételezés, hogy az ügyek egy részében a felek eljárásjogi mulasztások következtében (határidőmulasztás, illetékbélyeg lerovásának elmulasztása stb.) megszűnt perüket újra megindítják, s így lényegében nem az ügyek száma nagy, csupán azok egy részét többször is iktatták. A kérdés vizsgálata ugyan különösebb jelentőséggel nem bír, azt a megjegyzést azonban mindenképp meg kell kockáztatni, hogy a megindult és a házasság felbomlásával befejeződött ügyek száma közötti jelentős különbségből egy következtetés bizonyosan levonható: a súlyos házassági konfliktusok száma lényegesen magasabb, mint ahogy azt a felbontott házasságok száma mutatja.

Az ítélettel befejezett per gyakorlatilag a házasság felbontását jelenti. A házasság érvénytelenítésének száma évenként általában véve a tízet sem éri el, a felbontást kérő kereset elutasítása pedig számát és arányát tekintve a bontásokhoz képest jelentéktelen: 1980-ban 126 keresetet utasítottak el, és 1985-ig ez a szám is fokozatosan 45-re csökkent.¹

A hatályos Családjogi Törvény lehetővé teszi, hogy — a bontóper kultúrált lefolytatásának biztosítása érdekében — a házasságot, amennyiben egyébként az véglegesen és visszavonhatatlanul megromlott, az okok részletes vizsgálata nélkül, bonyolult bizonyítási eljárás mellőzésével, a felek egyező akaratnyilvánítása (általánosan használt kifejezéssel élve: közös meg egyezés) alapján bontsák fel. Az így felbontott házasságok aránya emelkedő: az 1980. évi 65 százalékról 1985-ig 70 százalékra emelkedett. (Az egyező akaratnyilvánítás kérdésére később még visszatérünk.)

A felbontott házasság időtartamát vizsgálva megállapítható, hogy azok több, mint egyharmada legfeljebb öt évig, további egyötöde legfeljebb kilenc évig tartott.

2. A felbontott házasságok megoszlása a házasság időtartama szerint (százalék)

Распределение расторгнутых браков по продолжительности брака

Distribution of marriages dissolved by duration of marriage

A házasság időtartama	1984	1985
1 évnél rövidebb	2,4	2,3
1— 5 év	32,5	31,6
6— 9 év	22,6	21,6
10—14 év	18,4	19,6
15—19 év	11,8	12,3
20 év és több	12,3	12,6
Összesen:	100,0	100,0

Az egyező akaratnyilvánítást a házasság időtartamával összehasonlítva a legmagasabb arány a legrövidebb ideig fennállott házasságoknál figyelhető meg, és; a házasság időtartamának növekedésével fokozatosan csökken. Míg az 1 évnél rövidebb ideig tartó házasságok mintegy négyötödét bontják fel a felek egyező akaratnyilvánítása alapján, addig a 20 évig, vagy annál hosszabb ideig fennállott házasságoknál ez az arány mintegy kétharmados.

¹ Felbontott házasság alatt ezért a továbbiakban érvénytelenített házasságot is értünk.

3. Az egyező akaratnyilvánítás aránya a házasság időtartama szerint
(százalék)

Доля тождественных волеизъявлений по продолжительности брака

Ratio of identical declarations of will by duration of marriage

A házasság időtartama	1984	1985
1 évnél rövidebb	78,6	78,7
1— 5 év	73,1	71,9
6— 9 év	70,9	69,8
10—14 év	69,1	69,7
15—19 év	67,3	67,7
20 év és több	65,2	65,2
Összesen:	70,3	69,8

Az egyező akaratnyilvánítás arányát a házasságból származó gyermekek számával összevetve azt állapíthatjuk meg, hogy az a legmagasabb azoknál a házasságoknál, melyekből gyermek nem származott, és az egyező akaratnyilvánítás aránya a gyermekszám növekedésével csökken. (A gyermektelen házasságok arányára, illetőleg a házasságból származó gyermekek számára később még visszatérünk.)

4. Az egyező akaratnyilvánítás aránya
a házasságból származó gyermekek száma szerint
(százalék)

Доля тождественных волеизъявлений по числу происходящих из брака детей

*Ratio of identical declarations of will by number of children issued
from the marriage*

A gyermek(ek) száma	1984	1985
Gyermek nem származott	73,0	72,7
1	71,4	70,9
2	68,0	67,2
3	60,5	59,5
4 és több	48,0	45,8

(A gyermekszám, a statisztikai megfigyelés rendszerének megfelelően, csak a 18. életévüket még be nem töltött gyermekek számát foglalja magában.)

A házassági bontóperek mintegy kétharmadában a feleség kérte a házasság felbontását. Ebben az arányban több évre visszamenőleg sem állapítható meg számottevő eltérés. Érdekes viszont, hogy a házasság felbontását kérő feleségek aránya az egy évnél rövidebb ideig tartó házasságokban a legalacsonyabb. Az 1—19 évig tartó házasságoknál bizonyos, bár nem lényeges eltérés tapasztalható, majd a 20 évig vagy annál hosszabb ideig fennálló házasságoknál figyelhető meg, hogy a bontást kérő felek között a feleség aránya az átlagosnál alacsonyabb.

5. A feleség aránya a házasság felbontását kérők százalékában
(felbontott és érvénytelenített házasságok)

Доля жен в процентах к лицам, просящим расторжение брака

Ratio of wives as per cent of the persons requesting the dissolution
of marriage

A házasság időtartama	1984	1985
1 évnél rövidebb	58,3	52,2
1— 5 év	66,1	66,9
6— 9 év	69,9	70,7
10—14 év	70,0	70,2
15—19 év	69,4	69,6
20 év és több	62,3	62,2

A feleségek házasság felbontását kérő felek közötti arányát vizsgálva megállapítható, hogy az azokban a perekben a legalacsonyabb, melyeknél a házasságból nem származott gyermek, majd arányuk a gyermekszám növekedésével emelkedik.

6. A feleségek aránya a házasság felbontását kérők százalékában,
a gyermek(ek) száma szerint
(felbontott és érvénytelenített házasságok)

Доля жен в процентах к лицам, просящим расторжение брака, по числу детей

Ratio of wives as per cent of the persons requesting the dissolution
of marriage by number of children

A gyermek(ek) száma	1984	1985
Gyermek nem származott	58,6	59,1
1	70,5	71,2
2	72,7	72,5
3	75,8	74,1
4 és több	75,1	76,2

A házassági bontóperek adatait vizsgálva a közvéleményt és a szakirodalmat leginkább foglalkoztató kérdés a házasságból származó gyermekek száma. Az adatok azt mutatják, hogy az elmúlt években a felbontott házasságok között fokozatosan csökkent azoknak az aránya, melyekből gyermek nem származott, s így értelemszerűen nőtt azoké, melyekből viszont származott. A jelenlegi arányokat tekintve a gyermektelen házasságok aránya 32,6 százalék.

A gyermekek számát, illetőleg a gyermektelen házasságok arányát a házasság időtartamával összehasonlítva az állapítható meg, hogy az egy évnél rövidebb ideig tartó házasságok valamivel több, mint egytizedéből származott gyermek, az 1—5 év közötti időtartamú házasságoknál ez az arány 50 százalék feletti volt. Az 5—19 évig fennálló házasságok több, mint négyötödéből származott a felbontáskor 18 éven aluli gyermek, míg a 20 évig vagy annál hosszabb ideig tartó házasságoknál ez az arány 50 százalék alá csökkent. Itt azonban nem hagyható figyelmen kívül, hogy — mint már jeleztük — az adatgyűjtés kizárólag a 18. életévüket még be nem töltött gyermekekre terjed ki, így az adatok nem e házasságok tényleges termékenységét, csupán a házasságból származó, 18 évnél nem idősebb gyermekek házasság felbontásakorinak számát tükrözik.

7. Azoknak a házasságoknak az aránya,
melyekből 18 éven aluli gyermek származott, a házasság időtarma szerint
(százalék)

Доля браков, из которых родился ребенок моложе 18 лет,
по продолжительности брака, в процентах

Ratio of marriages in which under 18 years was born,
by duration of marriage, per cent

A házasság időtartama	1984	1985
1 évnél rövidebb	12,1	12,3
1— 5 év	52,7	52,0
6— 9 év	80,5	80,0
10—14 év	86,0	87,0
15—19 év	87,6	87,6
20 év és több	45,6	44,1

A házasságokból származó gyermekek számát illetően az elmúlt években bizonyos átrendeződés volt megfigyelhető. A felbontott házasságok száma nagyságrendjéhez képest csak jelentéktelen mértékben ingadozott. A gyermektelen házasságok száma abszolút mennyiségét tekintve valamelyest csökkent. Azoknak a házasságoknak a száma, melyből egy gyermek származott, évenként valamivel több, mint 10 ezer volt, az ingadozás szélső értékei közötti különbség 649. Az évi néhány száz eltérés következtében az arány gyakorlatilag változatlan maradt. A legjelentősebb változás azoknak a házasságoknak a számában és arányában következett be, melyekből két gyermek származott. Ezek aránya az 1980. évi 19,6 százalékról 1985-ig 26,1 százalékra, száma 5488-ról 7455-re emelkedett. Kismértékű emelkedés volt megfigyelhető azoknak a házasságoknak a számában is, melyekből három gyermek származott. Ezek mennyisége azonban nem jelentős. Hasonló módon nem vonható le különösebb következtetés azoknak a házasságoknak a számából sem — mennyiségük 300 körül ingadozott —, melyekből négy vagy több gyermek származott.

8. A házasságok megoszlása a kiskorú gyermekek száma szerint
(százalék)

Распределение браков по числу малолетних детей

Distribution of marriages by number of minor children

A gyermek(ek) száma	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Gyermekek						
nem származott	39,2	38,1	37,4	36,5	32,6	32,6
1	36,8	36,2	36,0	35,9	36,6	36,3
2	19,6	21,3	22,2	23,1	25,6	26,1
3	3,3	3,3	3,5	3,6	4,0	4,1
4 és több	1,1	1,1	0,9	0,9	1,2	0,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

A felbontott házasságból származó gyermekek száma 1984-ben 29 385, 1985-ben 29 961 volt; közülük kevesebb mint 40 százalék 0—6 éves, a többi 7—17 éves.

A társadalmat az utóbbi időben a házassági perekkel kapcsolatban leg-többet foglalkoztató kérdés a gyermekek házasság felbontása utáni elhelye-zése. Általánosan elterjedt és a sajtóban gyakran olvasható vélemény, hogy a gyermekeket szinte kizárólag az anyánál helyezik el. Az adatok tükrében ezek a megállapítások, ha nem is teljesen, de lényegüket illetően megalapo-zatlannak bizonyultak. Az kétségtelen, hogy a gyermekek több, mint négy-ötödét az anyánál helyezik el, az apánál elhelyezett gyermekek száma azon-ban csaknem 6 százalék, sőt ha a megosztva elhelyezett gyermekek számát is figyelembe vesszük (megosztásra akkor van lehetőség, ha a házasságból két vagy több gyermek származott), akkor az apánál elhelyezett gyermekek ará-nya megközelíti a 10 százalékot. Az arányok általános alakulásánál emlékez-tetnünk kell arra, hogy a házassági perek 70 százalékában a bontás egyező akaratnyilvánítás alapján történik. Ezekben az esetekben a gyermek elhe-lyezése gyakorlatilag a felek előzetes egyetértésével megfogalmazott közös álláspontjuk alapján történik.

9. A felbontott házasságból származó kiskorú gyermekek elhelyezésének megoszlása (százalék)

Распределение размещения малолетних детей, происходящих из расторгнутого брака, в процентах

Distribution of the dissolved marriages according to the granting of custody of minor children issued from the marriage, per cent

A gyermek(ek) elhelyezése	1984	1985
Anyánál	84,5	84,5
Apánál	5,5	5,7
Apánál—anyánál megosztva	5,2	5,0
Más személynél	0,5	0,5
Intézetben	4,3	4,3
Összesen	100,0	100,0

A gyermekek elhelyezését illetően figyelemre méltó eltérés mutatható ki a gyermekek életkor szerinti megoszlását vizsgálva. A 0—6 éves korú gyermekek valamivel gyakrabban kerülnek a házasság felbontása után az anyá-hoz. Az apához kerülő gyermekek aránya a 7—17 éves korúaknál maga-sabb, mint a 0—6 éves korúaknál. A megosztva történő elhelyezés gyakoribb azokban az esetekben, amikor a gyermekek életkora 7—17 év között volt. Ennek megfelelően lényeges eltérés figyelhető meg az anyánál, az apánál, valamint az anyánál és apánál megosztva elhelyezett gyermekek életkor szerinti megoszlásában.

10. Az anyánál, az apánál, valamint a megosztva elhelyezett gyermekek megosztása életkor szerint (százalék)

Распределение детей, размещенных у матери, у отца, или отчасти у матери и отчасти у отца, по возрасту, в процентах

Distribution of the children according age and the type of custody — in custody of the mother, of the father, shared between them — per cent

A gyermek(ek) elhelyezése	A gyermekek életkora 0—6 év	7—17 év	Összesen
1984			
Anyánál	41,5	58,5	100,0
Apánál	29,7	70,3	100,0
Anyánál, apánál megosztva	27,7	72,3	100,0
1985			
Anyánál	39,4	60,6	100,0
Apánál	27,7	72,3	100,0
Anyánál, apánál megosztva	22,2	77,8	100,0

A válásokkal kapcsolatban az utóbbi időben elég széles körben kibontakozó vita egyik fontos kérdése a házassági perekben a lakás használatával kapcsolatban hozott bírói döntés. Igen gyakran hangot kapnak olyan nézetek, melyek szerint a lakás használatát a házasság felbontása után a bíróságok az esetek döntő részében a feleség javára ítélik meg, és azokban az esetekben, amikor a házasságból kiskorú gyermekek származott, a lakás használatát és a gyermek elhelyezése kérdésében a bíróságok szinte kizárólag a feleségek javára döntenek. Ezek az állítások az adatokkal egyértelműen cáfolhatók. Az kétségtelen tény, hogy a lakáskérdés egyre súlyosabbá válását a házassági perek adatai is tükrözik. Egyre növekszik ugyanis azoknak az ügyeknek az aránya, melyekben a házasság felbontása mellett a felek a lakáshasználat kérdésében is bírói döntést igényelnek. Az ilyen ügyek aránya 1980-ban még 26,7 százalék volt. Ez az arány fokozatosan emelkedett, és 1985-ben 53,1 százalék volt.

A kérdés tisztázásánál, bár a rendelkezésünkre álló adatok alapján egyértelműen nem bizonyítható, nem zárható ki az a feltételezés sem, hogy a jelenség összefüggésben áll az állampolgárok személyi tulajdonában levő lakások növekvő arányával, a terjedő magánerős építkezéssel. Lehetséges ugyanis, hogy a volt házastestvéknek a lakás tulajdonával összefüggő kölcsönök átválalása, az építkezéssel kapcsolatos tartozások formális jogi rendezése érdekében van szükségük bírói ítéletre.

Az adatokat vizsgálva az kétségtelenül megállapítható, hogy a lakás használója a házasság felbontása után gyakrabban lesz a volt feleség, mint a volt férj. A közvéleményben elterjedt feltételezésekben hangoztatott arányokról azonban szó nincs. A feleségek aránya a házasság felbontása utáni lakáshasználók között nem éri el az 50 százalékot. Az esetek több, mint egyharmadában a bíróságok a lakáshasználat megosztása mellett döntöttek. A széles körben elterjedt, s megalapozatlan feltételezésekkel szemben azonban még az is megállapítható, hogy a lakáshasználók között a volt férjek aránya még azokban az esetekben is eléri a 9—10 százalékot, amikor a gyermekeket az anyánál helyezték el. Azoknak az ügyeknek az aránya egyébként, amikor a felek a gyermek elhelyezése és a lakáshasználat kérdésében egyaránt bírói döntést kértek, az ítélettel befejezett házassági perekben 1984-ben 34,9 százalék, 1985-ben 35,9 százalék volt.

11. A házassági perek megoszlása a gyermek elhelyezése
és a lakáshasználat szerint
(százalék)
1984
(N = 9751)

Распределение брачных процессов по размещению ребенка и использованию квартир

Distribution of matrimonial cases by type of custody and by use of the dwelling, per cent

A gyermek(ek) elhelyezése	A bíróság döntése			összesen
	a feleség javára	a férj javára	megosztás	
Anyánál	46,76	9,08	31,09	86,93
Apánál	0,42	4,16	1,54	6,12
Anyánál, apánál megosztva	0,77	1,24	2,26	4,27
Más személynél	0,12	0,09	0,06	0,28
Intézetben	1,02	0,42	0,96	2,40
Összesen	49,09	14,99	35,91	100,00

12. A házassági perek megoszlása a gyermek elhelyezése
és a lakáshasználat szerint
(százalék)
1985
(N = 10 249)

Распределение брачных процессов по размещению ребенка и использованию квартир, в процентах

Distribution of matrimonial cases by type of custody and by use of the dwelling, per cent

A gyermek(ek) elhelyezése	A bíróság döntése			összesen
	a feleség javára	a férj javára	megosztás	
Anyánál	44,73	10,17	32,44	87,34
Apánál	0,46	3,90	1,70	6,06
Anyánál, apánál megosztva	0,64	1,20	2,28	4,13
Más személynél	0,07	0,14	0,05	0,25
Intézetben	0,76	0,39	1,07	2,22
Összesen	46,66	15,80	37,55	100,00

(A táblázatokban a megoszlást az egyes esetek rendkívül alacsony száma miatt számítottuk két tizedes értékig.)

A lakáshasználat kérdésében kért bírói döntések arányának növekedésétől eltérően a vagyoni igények érvényesítésének abszolút számban és arányban egyaránt megmutatkozó csökkenése figyelhető meg. Az 1980-ban felbontott házasságok 10,2 százalékában (2844 ügy), míg az 1985-ben felbontott házasságoknak már csak 5,5 százalékában (1555 ügy) kívántak a felek vagyoni igényt érvényesíteni. Az arányok ilyen alakulása némiképp ellentétben állni látszik az állampolgárok vagyoni helyzetében bekövetkező kedvező irányú változással. Nem zárható ki ugyan az a feltételezés sem, hogy a házasságuk felbontását kérők vagyoni helyzete az átlagosnál rosszabb, ez a feltételezés azonban nem látszik valószínűnek. Sokkal inkább arról lehet szó, hogy — összefüggésben az egyező akaratnyilvánítás alapján történő bontások növekvő és magas arányával — az érintett felek igyekeznek vagyoni kérdéseiket a házassági peren kívül rendezni. Erre utal, hogy azokban a

perekben, amelyekben vagyoni jogi igényt is érvényesítettek, az e kérdésben fennálló vita az esetek több, mint felében egyezséggel végződött, az ügyek jelentős részében a felek az igény érvényesítésétől elálltak, és az ügyek alig negyed részében döntött a bíróság.

A felek egyező akaratnyilvánításának magas arányával magyarázható, hogy az ügyek több, mint 90 százalékában a bíróság ítélete már első fokon jogerőre emelkedett. A fellebbezett ügyek aránya átlagosan mintegy 6 százalék volt, ezen belül a házasság felbontásának kérdésében beadott fellebbezések aránya még az egy százalékot sem érte el.

Az első fokon jogerőre emelkedő döntések rendkívül magas arányával magyarázható, hogy a házassági perek időtartama igen kedvezően alakult. Az kétségtelen, hogy míg 1980-ban az ügyek csaknem fele 3 hónapon belül befejeződött, addig 1985-ben az ilyen rövid idő alatt befejeződött ügyek aránya az egyharmad alatt maradt. Az egy évnél tovább húzódó ügyek aránya 1980—1985 között emelkedett ugyan, de még nem éri el a 4 százalékot. Az ügyek időtartamának bizonyos mértékű növekedése feltételezhető összefüggésben áll a lakáshasználat kérdésében bírói döntést igénylő kérelmek növekvő arányával.

13. A házassági perek időtartama (százalék)

Продолжительность брачных процессов

Duration of matrimonial cases

Év	Az eljárás időtartama				Összesen
	a kereset 3 hónapnál rövidebb	3—6 hónap	7—12 hónap	1 évnél hosszabb	
1980	45,7	39,2	12,4	2,7	100,0
1981	44,8	42,1	10,7	2,4	100,0
1982	40,3	45,0	12,4	2,3	100,0
1983	37,8	46,4	13,3	2,5	100,0
1984	33,6	54,4	9,0	3,0	100,0
1985	29,4	55,8	11,2	3,6	100,0

Az eljárás időtartamát természetesen befolyásolja az egyező akaratnyilvánítással történő bontások aránya. Ezt világosan mutatja az az eltérés, amely az egyező akaratnyilvánítás alapján, illetőleg a Csjt. 18. § egyéb esetei alapján felbontott házasságok pertartamában kimutatható.

14. A házassági per időtartama a bontás módja szerint

Продолжительность брачных процессов по способу расторжения брака

Duration of matrimonial cases by way of dissolution of marriage

A felbontás módja	Az eljárás időtartama				Összesen
	3 hónapnál rövidebb	3—6 hónap	7—12 hónap	1 évnél hosszabb	
1984.					
Egyező akaratnyilvánítás alapján	36,3	55,8	6,3	1,6	100,0
Csjt. 18. § egyéb esetei	27,2	51,0	15,4	6,4	100,0
1985.					
Egyező akaratnyilvánítás alapján	32,2	59,6	8,2	2,1	100,0
Csjt. 18. § egyéb esetei	24,5	50,0	18,2	7,3	100,0

A házassági perek kérdését vizsgálva a közvéleményt és a kutatókat leginkább foglalkoztató kérdések között szerepel, mi lehet a házasságok megromlásának oka. A bírósági statisztika adatai erre a kérdésre nem adnak választ. Az egyező akaratnyilvánítás alapján történő bontások magas arányára tekintettel a perek jelentős részében ez még az ügyekben eljáró bíróságok előtt sem ismert.

Tárgyszavak:

Házasság
Válás

БРАЧНЫЕ ПРОЦЕССЫ В 1984—1985 ГГ.

Резюме

Высокое количество расторгнутых браков, их высокая доля по сравнению с заключенными и существующими браками, соответственно, общеизвестны. Параллельно с увеличением социальных проблем, когда отрицательные, иногда отклоняющиеся явления стали более частыми, повысился интерес к положению семьи как первичный общественный институт в отношении адаптации. Значительная часть научных статей, изучающих эту проблематику, занимается распадом браков. Обычно мы подходим к этому вопросу со стороны демографии и социологии. Однако, юридические аспекты брачных процессов менее известны. Данная статья изучает проблему разводов с точки зрения применения права и судебной статистики.

Исследуя данные периода 1980—1985 гг. можно установить, что едва больше 50% брачных процессов, поданных в суд, кончаются решением. Причина большой разницы между количеством поданных в суд дел и количеством дел, которые кончаются решением неизвестна, но имеются разные предположения для объяснения. Среди них некоторые мотивируют расхождение изменением намерения сторон, а другие — причинами судебной процедуры.

Процесс, законченный решением, означает практически расторжение брака. Годовое число признанных недействительным браков ниже 10, а число отказов в иске — только несколько десятков.

Доля браков, расторгнутых на основе тождественных волеизъявлений, составляет примерно две трети случаев. Доля разводов на основе тождественных волеизъявлений снижается с возрастанием продолжительности брака.

Доля тождественных волеизъявлений является самой высокой в браках без детей или только с одним малолетним ребенком. Эта доля уменьшается с повышением числа детей.

Изучая продолжительность расторгнутых браков, можно установить, что больше одной трети этих браков продолжалось не более 5 лет и одна пятая часть не более 9 лет.

Приблизительно во двух третях процессов жена просила расторжение брака. Эта доля является самой низкой в бездетных браках и увеличивается с повышением числа детей.

Доля браков без детей в возрасте моложе 18 лет составляет примерно одну треть. Это не означает, что расторгнутые браки считаются бездетными в такой доле и в абсолютном смысле, потому что наблюдение уже не охватывает совершеннолетних детей. Число детей, происходящих из расторгнутых браков, составило почти 30 тысяч как и 1984 г., так и в 1985 г. Больше 4/5 детей были размещены у матери после расторжения брака, доля детей, размещенных у отца была несколько выше 5%, и такая же была доля браков с двумя или более высоким числом детей, которые были размещены отчасти у матери, отчасти у отца. Можно установить, что до возраста 6 лет

ребенок размещается немного чаще у матери, чем у отца, поэтому имеется большая разница в возрастной структуре между детьми размещенными у матери и детьми размещенными у отца.

В бракоразводных процессах стороны просят все чаще и чаще суд вынести решение и относительно пользования квартирой. В 1985 г. доля таких дел уже превысила 50%. Стороны желают осуществлять свои права на имущество только в незначительной доле дел.

Продолжительность брачных процессов вообще очень кратка: больше 4/5 процессов кончаются в пределах шести месяцев. Свыше 90% дел вступают в законную силу на первой ступени.

MATRIMONIAL CASES IN 1984—1985

Summary

The high number of marriages dissolved, their high ratio to the contracted and existing marriages, respectively are well known. As the social problems increased, the negative, in some cases deviant phenomena became more frequent a greater interest was shown in the situation of the family as a primary social institution from the point of view of adaptation. A great part of the papers examining these questions deals with the dissolution of marriages. In general this is approached from the side of demography-sociology. The legal aspects of the matrimonial cases, however, are less known. This article investigates the problem of divorces from the point of view of the application of law and the judicial statistics.

Studying the data of the 1980—1985 period we can state that scarcely more than 50 per cent of the matrimonial cases started at the court end with a judgement. The reason for the great difference between the cases started and those ended with a judgement is not known, but there are several suppositions for their explanation. Among them some persons motivate the difference with the change in the intention of the parties and others with procedural causes.

Practically the process ended with a judgement means the dissolution of marriage. The yearly number of marriages declared null and void does not even amount to ten the number of the dismissals of the action only equals to some dozens.

In about two thirds of the cases marriages are dissolved on basis of identical declaration of will. The ratio of dissolutions on basis of identical declaration of will declines with the lengthening of the duration of marriage.

The ratio of the identical declaration of will is the highest in case of marriages in which no child was born or in which there was only a single minor child. This proportion decreases with the increase in the number of children.

Examining the duration of the marriages dissolved we can state that more than one third of them lasted from 0 to five years, one fifth of them for six to nine years.

In about two thirds of the cases the dissolution of marriage was requested by the wife. This ratio is the lowest in case of childless marriages and it grows with the increase in the number of children.

The proportion of marriages without any child under 18 years is about one third. This does not mean that the marriages dissolved can be considered as childless in such a position in an absolute sense, too, because the observation does not cover anymore the children of full age. The number of minor children issued from marriages dissolved was nearly 30 000 both in 1984 and in 1985. More than four fifths of the children were put in the custody of the mother after the dissolution of marriage, the share of children whose custody was granted to the father was somewhat higher than 5 per

cent, and practically also the ratio of the cases when two or more children were born in the marriage and they were placed partly the mother and partly with the father showed this value. It can be stated that till the age of 6 years the child is placed more frequently with the mother than with the father, therefore there is a great difference in the age-structure between the children placed with the mother and those placed with the father.

In the divorce suits the parties request more and more the court to pass upon the use of the dwelling, too. In 1985 the proportion of such cases already exceeded 50 per cent. The parties want to assert a claim pertaining to the rights of property only in a slight proportion of the cases.

The duration of the matrimonial cases is very short in general: in more than four fifths of the cases the proceedings end within half a year. More than 90 per cent of the cases become legally valid in the first degree.